

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra i
Stockholms kommun, med DBGY Kronan AB som
huvudman**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

DBGY Kronan AB har godkännande att bedriva gymnasieskola vid Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra i Stockholms kommun enligt Skolinspektionens beslut den 10 september 2020 (dnr 2020:1104).

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i gymnasieskolans undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra den 16 och 17 maj 2024. Besöket genomfördes av utredarna Siri Morawski och Sara Carlsson.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls hos Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra i Stockholms kommun i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i sexualitet, samtycke och relationer **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- samordna planeringen för undervisningen om kunskapsområdet och använd vid behov annan kompetens för att bredda och fördjupa undervisningen

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls hos Drottning Blankas Gymnasieskola Stockholm Södra i Stockholms kommun i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i hög utsträckning** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **31 januari 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i flera delar utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att kunskapsområdet återkommer under alla år på gymnasiet. Undervisningen fångar upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet. Granskningen visar dock att lärarna inte breddar och fördjupar olika perspektiv med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att kunskapsområdet återkommer i de flesta gymnasiegemensamma ämnen och att undervisningen synliggör olika perspektiv på kunskapsområdet.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt i fråga om könsroller och hedersförtryck. I undervisningen får eleverna reflektera över empati, respektfulla relationer och samtycke.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att lärarna har arbetssätt och aktiva insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat. I undervisningen får eleverna möjlighet att reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme. Lärarna har gemensamma förhållningssätt för att främja god samvaro med ömsesidig respekt i klassrummet.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att uttryck för intolerans problematiseras i undervisningen och att uttryck för intolerans inte får passera. Det finns ett övergripande värdegrundsarbete på skolan och problem som identifieras i värdegrundsarbetet behandlas i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet. Eleverna har möjlighet att påverka de delar av undervisningen som rör sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande och aktuell undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Kunskapsområdet återkommer under alla år på gymnasiet

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer återkommer under alla år på gymnasiet och att lärarna säkerställer att undervisningen om kunskapsområdet är uppdaterad och aktuell för eleverna.

I elev- och lärarintervjuer framkommer det att undervisning om kunskapsområdet förekommer under alla år på gymnasiet. Detta bekräftas även av rektorn och inskickat underlag. Under år 1 har eleverna idrott- och hälsa, svenska, engelska samt samhällskunskap. Under år 2 har eleverna svenska, engelska och samhällskunskap. I år 3 har eleverna religionskunskap, historia och naturkunskap. Såväl elever som lärare uppger att lärarna inkluderar kunskapsområdet i undervisningen i dessa ämnen.

Undervisningen fångar upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet

I granskningen framkommer att undervisningen ger eleverna möjlighet att arbeta med frågor som har koppling till kunskapsområdet som de möter på fritiden, i populärkulturen, på sociala medier, under skoldagen eller i andra sammanhang.

I intervjuer med elever och lärare framkommer att undervisningen i flera gymnasiegemensamma ämnen fångar upp frågor med koppling till kunskapsområdet. I ämnen så som religion, samhällskunskap och svenska får eleverna diskutera och reflektera över aktuella ämnen knutna till kunskapsområdet. Lärare i samhällskunskap har exempelvis lyft abortlagen i USA, lärare i religionskunskap har pratat med eleverna om heder och kopplat det till gängskjutningar. I samhällskunskap har läraren lyft frågan om drag queens som läser sagor för barn utifrån samhällsdebatten.

Undervisningen breddar och fördjupar inte perspektiv med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet

Granskningen visar att de få gånger som lärare använt annan kompetens än den egna för inslag som rör sexualitet, samtycke och relationer har kopplingen till lärarnas egen undervisning varit svag.

Skolinspektionen har tagit del av skolans övergripande planering för att genomföra läroplanens delar om det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer i utbildningen. I planeringen står det att alla elever i år 2 ska få undervisning av Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) om kunskapsområdet. Såväl lärare som elever uppger att skolan fått besök av representanter från RFSU enligt plan. De intervjuade eleverna berättar att det bland annat innehöll undervisning om samtycke. Eleverna fick dock inte förbereda sig inför besöket, lärarna deltog inte och innehållet från besöket behandlades sedan inte i den ordinära undervisningen. Enligt rektorn ska skolan göra ett omtag av satsningen. Såväl elever som lärarna berättar även att elevhälsan på skolan har olika temadagar och fokusområden med koppling till kunskapsområdet. Dessa initiativ är inte en del av undervisningen om kunskapsområdet i syfte till att bredda och fördjupa undervisningen.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning

Kunskapsområdet återkommer i de flesta gymnasiegemensamma ämnena

Granskningen visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer förekommer i de flesta ämnen på skolan.

I elev- och lärarintervjuer framkommer att ämneslärare både inom yrkesprogram och högskoleförberedande program berör kunskapsområdet i sin undervisning. Av intervjuerna framgår att eleverna haft inslag om sexualitet, samtycke och relationer i ämnen som idrott och hälsa, svenska, engelska, samhällskunskap, historia, religionskunskap och naturkunskap. Inom ramen för undervisningen i svenska har de exempelvis läst böcker, skrivit uppsatser och tittat på filmer som berör kunskapsområdet som eleverna fått analysera och diskutera. Inom idrott- och hälsa har eleverna fått undervisning om genus och normer inom sporter, till exempel att män inom vissa sporter får mer betalt och uppmärksamhet än kvinnor. Inom naturkunskapen ingår sexualitet, samtycke och relationer som en del i det centrala innehållet.

Undervisningen ger eleverna vissa perspektiv på kunskapsområdet

Granskningen visar att eleverna i viss mån får möta olika perspektiv gällande hur kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer hänger ihop. Det förekommer visst samarbete mellan några lärare, men det saknas en systematisk samverkan på skolan för att skapa ämnesövergripande undervisning.

I intervjuer med lärare framkommer att skolan prioriterade kunskapsområdet när ändringarna i läroplanen kom hösten 2022. Skolans elevhälsa har arrangerat två tillfällen, då lärarna träffades för att prata om hur de behandlar kunskapsområdet inom sina ämnen. Syftet med tillfällena var att personalen skulle få inblick i varandras arbete.

Enligt lärare och elever samarbetar vissa lärare med undervisningen för att synliggöra hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop, dock inte mellan gymnasiegemensamma ämnen. Exempelvis har lärare i engelska och sociologi samarbetat om undervisning om prostitution. Samhällslärare har samverkat med vårdlärare samt lärare inom sociologi. Lärarna i samhällskunskap har samverkat med lärarna i fördjupningskurserna för att säkerställa vilken undervisning eleverna får inom kunskapsområdet. Ett systematiskt övergripande samarbete mellan lärare inom kunskapsområdet saknas dock på skolan.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut**Undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt i fråga om könsroller och hedersförtryck**

Skolinspektionens granskning visar att eleverna fått undersöka hur olika föreställningar om manligt och kvinnligt kan påverka människors livsvillkor. Eleverna har även mött inslag i undervisningen som ger dem möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Vidare har eleverna fått möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterad problematik.

En lärare i samhällskunskap berättar att hen låter eleverna granska medier utifrån diskrimineringsgrunderna, så som hur mycket utrymme kvinnor får inom sportjournalistiken samt vilken plats personer med funktionsnedsättning får i medier. De diskuterar även hur kvinnor framställs i populära appar för sociala medier. På engelskan har eleverna sett en film om prostitution och granskat den utifrån klass och kön. På svenskan har eleverna sett en film på HBTQ-temat och analyserat den. Inom samhällskunskapen har kvinnliga elever fått jämföra hur mycket hemarbete de gör jämfört med sina bröder. De har även diskuterat vad som gynnar män respektive kvinnor inom ekonomin. Av intervjuer med lärare framgår dock att eleverna i undervisningen inte fått kritiskt granska hur kvinnor och män framställs inom pornografi.

Enligt både elever och lärare får eleverna undervisning om hedersrelaterat våld och förtryck inom religionskunskap. Där har de arbetat om fallet Fadime Sahindal. Inom religionskunskap har de även problematiserat vad heder innebär genom att göra kopplingar till kungafamiljen. Inom svenskan har eleverna fått skriva uppsatser om hedersproblematik.

I undervisningen får eleverna reflektera över empati, respektfulla relationer och samtycke

I granskningen framkommer att eleverna i undervisningen får utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation och erfarenheter samt förstå betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

En lärare berättar exempelvis att hen i sin undervisning tar upp kopplingen mellan samtycke och att dela bilder på sig själv på sociala medier. En lärare berättar att eleverna inom religionskunskap och svenska fått utarbeta en presentation om samtycke för olika målgrupper i olika åldrar. Enligt en annan lärare i samhällskunskap och historia kommer detta in i flera arbetsmoment, bland annat har läraren gått igenom samtyckeslagen med eleverna i syfte att öka deras förståelse för den.

Både elever och lärare berättar vidare att de i undervisningen i svenska läser böcker om relationer och empati och diskuterar dem utifrån kunskapsområdet. Vidare berättar eleverna att flera av deras fördjupningskurser behandlar frågan om empati och respektfulla relationer, så som vårdkurser, psykologi och kriminologi.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller aktiva insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat

Granskningen visar att det finns inslag i undervisningen i flera gymnasiegemensamma ämnen där eleverna får diskutera olika frågor. Lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet klassrumsklimat och skapa trygghet inom ramen för ämnesundervisningen.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att de tycker att det fungerar väl att diskutera frågor som berör kunskapsområdet i undervisningen. Lärarna är aktiva samtalsledare och eleverna uttrycker en lyhördhet från lärarna och ett respektfullt diskussionsklimat. Både lärare och elever berättar att det är ett tillitsfullt och diskussionsvänligt klassrumsklimat på skolan. För att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat arbetar lärarna för att lära känna elevgruppen. Lärarna ställer följdfrågor och breddar perspektivet när eleverna säger något kränkande eller liknande. Enligt lärarna planerar de in diskussions- och reflektionsmoment vid varje kursmoment. Detta bekräftas av eleverna som uppger att de ofta får diskutera och reflektera över frågor som berör kunskapsområdet i ämnen som samhällskunskap, religionskunskap, historia och svenska samt inom fördjupningskurser.

Undervisningen har förhållningssätt för att främja god samvaro med ömsesidig respekt i klassrummet

Av granskningen framgår att det finns strategier och arbetssätt i undervisningen för ett respektfullt klassrumsklimat. Vidare framgår att det finns förhållningssätt för hur arbetet i klassrummet ska fungera vid exempelvis samtal och diskussioner i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Eleverna berättar att lärarna strukturerar lektionerna så att eleverna får arbeta enskilt, i liten grupp eller i stor grupp. Lärarna uppger att de grupperar utifrån hur eleverna känner sig bekväma med att prata om dessa frågor. Lärare och elever berättar att om någon säger något kränkande stannar läraren upp och

reder ut frågan. Exempelvis har det hänt att elever säger att "det bara finns två kön". I dessa fall har läraren stannat upp och pratat om varför eleven tycker så.

Både elever och lärare uppger att det är samma regler i klassrummet som gäller för detta kunskapsområde som när andra frågor diskuteras. De grundläggande värderingsgrunderna gäller på skolan, vilka innebär att det ska vara respektfullt och elever ska inte skämta om frågorna. Eleverna berättar också att de inte ska ha mobiltelefoner framme när de diskuterar känsliga frågor. Eleverna tillägger att det är ovanligt att elever bryter mot dessa regler, enligt dem skulle lärarna agera om det hände.

Undervisningen ger eleverna möjligheter att möta och reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme

Granskningen visar att undervisningen har ett innehåll som är inkluderande och att lärarna inkluderar inslag som synliggör och utmanar begränsande normer.

Såväl elever och lärare berättar att undervisning om normer är återkommande i alla ämnen. I religionskunskap har eleverna exempelvis haft ett moment om normer då de har arbetat med värderingsfrågor. De har även pratat om normer kopplat till sexualitet och kön inom olika religioner. I intervjuer med elever och lärare framkommer att de har pratat om hur normer har förändrats under tid i historien. Eleverna berättar också om att de inom idrott- och hälsan pratat om personer som bryter mot normen inom idrotten, exempelvis som transperson eller som en person med funktionsnedsättning. Det som framkommer i intervjuerna om arbetet med normer bekräftas av det dokumenterade underlag som Skolinspektionen tagit del av. Där framgår bland annat att normkritiska medieanalyser genomförs inom samhällskunskapen och att normer kopplat till fysisk-, psykisk- och social hälsa tas upp i idrott och hälsa.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Uttryck för intolerans bemöts och blir en del av undervisningen

Av granskningen framgår att värdegrundsfrågor fördjupas i undervisningen och att det går att åstadkomma samtal och diskussioner präglade av respekt för andra, där alla elever ges möjlighet att vara delaktiga. Granskningen visar att lärarna är väl medvetna om klimatet på skolan och har god kännedom om eleverna.

Lärarna berättar att om någon elev säger något kränkande avbryter läraren kränkningen och efter lektionen pratar läraren enskilt med elever som var inblandade. Skolan har en kränkingspolicy, men i första hand pratar lärare med elever och det är oftast tillräckligt. Eleverna bekräftar att om en elev uttrycker något kränkande får den eleven en muntlig tillsägelse, men eleverna menar att det inte sker sådana kränkningar. Eleverna berättar att lärarna alltid reagerar och agerar när någon elev uttrycker något kränkande. Vidare berättar eleverna att

lärarna även reagerar när eleverna själva inte upplever att de kränker varandra, så som när något sägs på skämt, mellan vänner. Lärarna berättar att de arbetar med hur klassrumsklimatet ska vara, till exempel hur normer påverkar människor. Ibland behöver läraren ha enskilda elevsamtal kring till exempel manliga normer och hur det påverkar eleverna. En lärare beskriver vikten av att inte vara passiv, utan att reagera, ställa frågor och diskutera en fråga om en elev uttrycker något som går emot skolans värdegrund.

Av intervju med lärarna framgår att det generellt är ett gott klimat på skolan men att när skolan för några år sedan utökades med fler elever och nya program ändrades klimatet något till det hårdare. Det handlar främst om en ny klass där det rådde ett hårdare klimat kopplat till frågor som berör kunskapsområdet, bland annat negativa könsnormer i elevernas språkbruk. Dessa förändringar är något som lärarna har fångat upp och arbetar aktivt med berörda klasser. Lärarna har diskuterat hur de ska få in och bemöta detta i undervisningen i de olika ämnena, elevhälsan var med i de diskussionerna. Exempelvis berättar en lärare i religionskunskap om elever med en snäv syn på vad kön innebär och att läraren då mer får fokusera på dessa delar i undervisningen. Lärarna berättar även att om någon elev uppträder på ett sätt som går emot skolans värdegrund ställer läraren frågor och diskuterar händelsen i klassen för att successivt få eleven att ändra inställning.

Det inskickade underlaget Skolinspektionen tagit del av visar att skolan bland annat har lyft att arbeta förebyggande mot rasistiska, sexistiska och homofoba uttalande som prioriterat område. Rektorn uppger även att kränkningar kopplat till könsuttryckt är vanligt. I underlaget framkommer även i vilka ämnen som regelbundet berör dessa frågor, så som samhällskunskap, idrott- och hälsa, svenska, engelska och religion.

Elevdelaktighet

Undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet

Granskningen visar att eleverna har möjlighet att tycka till om planering och genomförande och får dessutom delta i utvärderingen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Både elever och lärare berättar att lärarna utvärderar undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Eleverna får utvärdera kurser och resultatet tar lärarna i beaktande vid planering av nästa kurs. Lärarna integrerar elevernas önskemål i undervisningen när och där det passar och är relevant. De flesta lärare utgår från en mind-map i undervisningen i början av en kurs eller moment, där de tillsammans med eleverna går igenom vad eleverna redan kan om det aktuella området. Det är ett sätt för lärarna att kunna väva in eleverna i planeringen och utformningen av undervisningen.

Identifierat utvecklingsområde

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att lärarna behöver utveckla undervisningen inom området enligt följande:

- samordna planeringen för undervisningen om kunskapsområdet och använd vid behov annan kompetens för att bredda och fördjupa undervisningen

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Det anges också att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Lärarna ska organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna. Läroplanen anger också att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

Granskningen visar att lärarna i varierande grad samordnar sin planering för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Det saknas ett systematiskt samarbete om kunskapsområdet på skolan. Genom att lärarna har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och säkerställa att kunskapsområdets samtliga delar når eleverna, så som att kritiskt granska pornografi. Av granskningen framgår också att skolan har bjudit in externa

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

aktörer för att informera eleverna, men detta har snarare handlat om separata aktiviteter och inte inslag för att bredda och fördjupa lärarnas undervisning om kunskapsområdet. Genom att använda kompetens från skolans elevhälsa, annan personal, ungdomsmottagningen eller externa organisationer kan lärarna bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra samt att arbeta med hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Om samarbetet mellan lärarna förbättras ökar möjligheterna att säkerställa att kunskapsområdets samtliga delar når eleverna. Lärarna behöver även få förutsättningar för att i undervisningen arbeta för att uppmuntra och utmana eleverna att undersöka maktstrukturer kopplade till kön och att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#).

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit Siri Morawski, utredare. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Sara Carlsson och Marcus Rönnegård deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁵

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁶ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁷

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁸ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁹

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹⁰

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁵ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁶ 1 kap. 4 § skollagen.

⁷ 1 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 5 § skollagen.

⁹ Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹⁰ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹¹

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹²

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹³

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁴ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹¹ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹² Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁵

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁶ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.¹⁷

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.¹⁸

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁹ Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

¹⁹ 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²⁰

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²¹

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²²

²⁰ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²² Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.